

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

TOPALOĞLU V. TÜRKİYE

(Başvuru no. 38388/04)

KARAR

STRAZBURG

3 Temmuz 2012

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup sekli bazı değişikliklere tabi tutulabilir.

Topaloğlu v. Türkiye davasında,

3 Temmuz 2012 tarihinde

Başkan

Françoise Tulkens,

Yargıçlar,

Danutė Jočienė,

Dragoljub Popović,

Isabelle Berro-Lefèvre,

András Sajó,

Işıl Karakaş,

Guido Raimondi

ve Daire Yazı İşleri Müdürü Stanley Naismith'in katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Daire) gerçekleştirdiği kapalı müzakereler neticesinde 12 Haziran 2012 tarihinde aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan (*no 38388/04*) dava, Türk vatandaşı Şener Topaloğlu'nun ("Başvuran") 5 Ekim 2004 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurudan ibarettir.

2. Başvuran, Ankara'da görev yapan O.K. Cengiz tarafından temsil edilmektedir. Türk Hükümeti ("Hükümet") kendi görevlisi tarafından temsil edilmektedir.

3. Başvuru, 16 Haziran 2008 tarihinde Hükümete tebliğ edilmiştir. Sözleşme'nin 29. maddesinin 1. paragrafı gereğince Dairenin davanın kabul edilebilirliği ve esası konusunda aynı anda karar vermesi kararlaştırılmıştır.

OLAY VE OLGULAR

4. Başvuran, 1979 doğumludur ve Rize'de ikâmet etmektedir.

5. Başvuran, Ezine'de zorunlu askerlik hizmetini yerine getirirken kaçmıştır.

6. Başvuran, Askeri Savcılık tarafından askerden kaçmakla suçlanmıştır.

7. Başvuranın 19 Kasım 2001 tarihinde, Ege Ordu Komutanlığı Askeri Mahkemesi tarafından tutuklanmasına karar verilmiştir.

8. Mahkeme, 8 Mart 2002 tarihinde başvuranın tahliyesine karar vermiştir.

9. Başvuran, 11 Mart 2002 günü saat 12:00' ye doğru serbest bırakılmıştır.

10. Başvuran, 23 Aralık 2002 tarihinde avukatı aracılığıyla 8 Mart 2002 ve 11 Mart 2002 tarihleri arasında özgürlüğünden mahrum bırakıldığı gerekçesiyle Milli Savunma Bakanlığı hakkında Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nde manevi tazminat davası açmıştır.

11. Davalı idare, başvuranın 8 Mart 2002 ve 11 Mart 2002 tarihleri arasında "mahkûm" olarak tutulmadığını, haftasonu gerçekleştirilemeyen bazı idari işlemlerin yerine getirilmesi beklenirken "misafir" olarak ağırlandığını iddia etmiştir.

12. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi 4 Haziran 2003 tarihinde bu davayı hak kaybı olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

13. Başvuran, karar düzeltme talebinde bulunmuştur. Başvuran, adli işlemlerin yasal süresi içinde başlatıldığını ve 8 Mart 2002 tarihinden itibaren tutukluluğunun hukuka ve Sözleşmenin 5. maddesine aykırı olduğunu öne sürmüştür.

14. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) Başsavcısı davanın esası hakkında yazılı görüşü bildirmiş ve bu görüş başvurana tebliğ edilmemiştir.

15. AYİM, başvurana 6 Nisan 2004 tarihinde tebliğ edilen 11 Şubat 2004 tarihli kararı ile 4 Haziran 2003 tarihli kararını düzeltmiştir. Mahkeme, başvurunun kabul edilebilir olduğu sonucuna varmış ve esas hakkında hüküm vermiştir. Mahkeme başvuranın talebini aşağıdaki gerekçelerle reddetmiştir:

« (...) Cezaevi personeli, bir tutuklunun tahliyesi öncesinde yerine getirilmesi gerekli bazı teyit işlemlerine ilişkin hükme uygun hareket etmiştir.

Cezaevi personeli Şener Topaloğlu'nu özgürlüğünden mahrum bırakma gibi bir amaç gütmemiştir.

İlgilinin salıverilmesine ilişkin işlemler, hafta sonu olması nedeniyle normalden uzun sürmüştür. Ancak, gereken teyit işlemlerinin yerine getirilmesi için gerekli olan bu süre makuldür. (...) »

16. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi 6 Mayıs 2004 tarihinde, başvuran tarafından yapılan karar düzeltme başvurusunu, ikinci kez karar düzeltme başvurusunda bulunulamayacağı gerekçesiyle reddetmiştir. Mahkeme, ayrıca Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun (HMUK) hükmüne aykırı başvurularda para cezası uygulanması yönündeki hükmü gereğince aynı Kanununun 442. maddesine dayanarak ilgiliyi 111.400.000 eski Türk Lirası (o sırada yaklaşık 65 Avro'ya karşılık gelmektedir) para cezasına çarptırmıştır.

HUKUKÎ DEĞERLENDİRME

I. KABUL EDİLEBİLİRLİK İLE İLGİLİ OLARAK

17. Başvuran, Sözleşmenin 5. maddesinin 1. paragrafına dayanarak 8 Mart 2002 - 11 Mart 2002 tarihleri arasında hukuka aykırı biçimde özgürlüğünden yoksun bırakıldığını öne sürmektedir.

18. Başvuran, Sözleşmenin 5. maddesinin 5. paragrafına dayanarak, tutukluluk halinin devamı ile ilgili olarak kendisine Sözleşmenin 5. maddesinin 1. paragrafı hükmüne aykırı biçimde hiçbir tazmin yolu sağlanmadığını savunmaktadır.

19. Başvuran, Sözleşmenin 6. maddesine dayanarak, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nde görülen davanın adil yargılama ilkelerine uygun olmadığını ifade etmektedir. Bu bağlamda, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin kararının yeterince gerekçelendirilmediğini ve Başsavcının görüşü kendisine tebliğ edilmeyerek tarafların eşitliği ilkesine aykırı hareket edildiğini iddia etmektedir.

20. Başvuran ayrıca, yine Sözleşme'nin 6. maddesine dayanarak, kararın düzeltilmesi için yaptığı başvuru nedeniyle ödemek zorunda kaldığı para cezasının adalete erişim hakkının ihlali olarak değerlendirilmesi gerektiğini öne sürmektedir.

21. Başvuran son olarak, Sözleşme'nin 13. maddesine dayanarak, tahliyesini geciktiren cezaevi personeli hakkında ceza soruşturması açılmadığından şikâyet etmektedir.

22. Hükümet, bu iddiaları reddetmektedir.

A. Altı ay kuralı hakkında

23. Hükümet, altı aylık süre kuralına uyulmadığını iddia etmektedir.

24. AİHM, somut olayda ulusal yargı kararının Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin 11 Şubat 2004 tarihli hükmü olduğunu gözlemlemektedir.

Bu karar, başvurana 6 Nisan 2004 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Başvuran, 5 Ekim 2004 tarihinde başvuruda bulunma niyetine ilişkin bir ön yazıyı faksla AİHM'ye iletmiştir. Bu yazıda talebine dair bilgiler de yer almaktaydı.

Başvuran bu yazıda AİHM'ye yapacağı başvuruda yer alacak şikâyetleri de belirtmiştir.

Bu nedenle, AİHM başvuru tarihini faksın gönderildiği gün olan 5 Ekim 2004 tarihi kabul etmekte, dolayısıyla başvurunun Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. paragrafında öngörülen altı aylık süre içinde yapıldığına hükmetmektedir.

B. Sözleşme'nin 5 ve 6. maddelerine dayanarak yapılan şikâyetler (Başsavcının görüşü tebliğ edilmemesi) hakkında

25. AİHM, başvurunun Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. paragrafı bakımından açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve başkaca bir kabul edilemezlik nedeni görmediğini kaydetmektedir.

C. Diğer şikâyetler hakkında

1. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin kararının gerekçesi ile ilgili olarak;

26. AİHM, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin kararının (yukarıda belirtilen 15. paragraf) uygun biçimde gerekçelendirildiğini gözlemlemektedir. AİHM ayrıca, Sözleşme'nin 6. maddesinin ulusal mahkemeleri kararlarını gerekçelendirmekle yükümlü kıldığını, fakat bu yükümlülüğün her argümana detaylı cevap şartı gibi anlaşılamayacağını hatırlatmaktadır (*Garcia Ruiz v. İspanya*, 21 Ocak 1999, [BD], no 30544/96, paragraf. 26, AİHM 1999-I).

27. AİHM, bu yüzden başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olduğuna hükmetmekte ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3 ve 4. paragrafları uyarınca reddetmektedir.

2. Talebin uygunsuzluğu nedeniyle para cezası verilmesi ile ilgili olarak;

28. AİHM, adli sürecin istismarı gerekçesiyle para cezası verilmesinin ilke olarak Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. paragrafına aykırı olmadığını hatırlatmaktadır (*Maillard v. Fransa*, no 35009/02, paragraf. 37, 6 Aralık 2005). AİHM somut olayda, verilen para cezasının miktarının 6. maddesinin 1. paragrafı anlamında mahkemeye erişim hakkına bir engel teşkil etmeyeceği kanaatindedir (*Poilly v. Fransa* (kabul edilebilirlik kararı), no 68155/01, 15 Ekim 2002 ve *Dalar v. Türkiye davası* (kabul edilebilirlik kararı) , no 35957/05, 21 Şubat 2012).

29. Bu nedenle, başvurunun bu kısmı açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3 ve 4. paragrafları uyarınca reddedilmektedir.

3. *Cezaevi personeli hakkında ceza soruşturması açılmaması ile ilgili olarak;*

30. AİHM, ilk olarak başvuranın şikâyetinin dayanaktan yoksun olduğunu kaydetmektedir. AİHM, ayrıca iç hukuk yollarının tüketilmediğini kaydetmektedir. Aksi varsayılsa dahi, AİHM, Sözleşme'nin "kişisel intikamı" veya halk ithamını (*actio popularis*) güvence altına almadığını hatırlatmaktadır. Bu nedenle, bu davanın koşullarında üçüncü şahıslara karşı ceza soruşturması açılması veya üçüncü şahısların cezalandırılması talebinde bulunma gibi bir hak iddia edilemez (*Perez v. Fransa* [BD], no 47287/99, paragraf. 70, AİHM 2004-I).

31. Bu nedenle, başvurunun bu kısmı da açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3 ve 4. paragrafları uyarınca reddedilmektedir.

II. SÖZLEŞME'NİN 5. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI İLE İLGİLİ OLARAK

1. *Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. paragrafına dayandırılan şikâyet ile ilgili olarak;*

32. Başvuran, 8 Mart 2002 - 11 Mart 2002 tarihleri arasında hukuka aykırı olarak özgürlükten yoksun bırakıldığını iddia etmektedir.

33. Hükümet, somut olayda ilgilinin zorunlu askerlik hizmetini tamamlayıp tamamlamadığının tespiti için daha geniş araştırma yapılması gerektiğini kaydetmiştir. Bu yüzden, idari işlemlerin haftasonunda tamamlanmasının ardından başvuran derhal serbest bırakılmıştır.

34. AİHM, öncelikle Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. paragrafında özgürlüğün kısıtlanmasına yönelik istisnaların eksiksiz biçimde sayıldığını ve bu hüküm çerçevesinde ancak dar bir yorumlama yapılması gerektiğini kaydetmektedir: hiç kimsenin keyfi olarak özgürlüğünden yoksun bırakılmaması sağlanmalıdır. (özellikle bkz. *Giulia Manzoni v. İtalya*, 1 Temmuz 1997, paragraf. 25, *Karar ve Hükümler Raporu* 1997-IV).

35. AİHM ayrıca, salıverme kararlarının infazında bazı gecikmelerin kaçınılmaz olabileceğini kabul etmekte ve bu gecikmenin asgariye indirilmesi gerektiğini

kaydetmektedir (yukarıda belirtilen *Giulia Manzoni*, 25. paragrafın sonu). Dolayısıyla, salıvermeyle ilgili idari işlemlerin tamamlanmasında birkaç saatten daha fazla bir gecikme haklı gösterilemez (*Nikolov v. Bulgaristan*, no 38884/97, paragraf. 82, 30 Ocak 2003). Şu halde, AİHM tahliye kararının uygulanmasında meydana gelen gecikmelerle ilgili şikâyetleri titizlikle inceleyecektir (*Bojinov v. Bulgaristan*, no 47799/99, paragraf. 36, 28 Ekim 2004).

36. AİHM, bu davada başvuranın elinde serbest bırakılmasına ilişkin bir mahkeme kararı bulunduğunu gözlemlemektedir (yukarıda belirtilen 8. paragraf).

37. AİHM, somut olayda Hükümet tarafından öne sürülen gerekçelerin (yukarıda belirtilen 33. paragraf) başvuranın salıverilmesi kararının uygulanmasında meydana gelen üç günlük gecikmeyi haklı gösteremeyeceği kanaatindedir. Bu bağlamda AİHM, ulusal yargı organlarının ilgilinin serbest bırakılmasının haftasonu nedeniyle normalden daha uzun sürdüğünü kabul ettiklerini kaydetmektedir (yukarıda belirtilen 15. paragraf). AİHM, bu konuda Sözleşmeciler Devletlerin kendi yargılarına tabii kişilerin özgürlük hakkına saygı gösterilmesini sağlamak üzere tahliye emirlerinin gereklerini vakit kaybetmeden yerine getirilmesini sağlamak için gerekli tedbirleri almak zorunda olduklarını hatırlatmaktadır. (*Değerli ve diğerleri v. Türkiye*, no 18242/02, paragraf. 25, 5 Şubat 2008 ve *Hıdır Durmaz v. Türkiye* (no 2) , paragraf. 47, 12 Temmuz 2011).

38. Yukarıda belirtilen hususlar ışığında AİHM, başvuranın tahliye emrinden sonra üç gün boyunca tutuklu kalmasının, Sözleşme'nin 5. maddesinin ihlali olduğuna hükmetmektedir; zira bu maddenin 1. paragrafı ile gerekçelendirilebilecek hiçbir neden söz konusu değildir (benzer kararlar için bkz. *Quinn v. Fransa*, no 18580/91, paragraflar. 42 ve 43, 22 Mart 1995, *Labita v. İtalya* [BD], no 26772/95, paragraflar. 166-174, AİHM 2000-IV ve *Mancini v. İtalya*, no 44955/98, paragraflar. 25 ve 26, AİHM 2001-IX).

2. Sözleşme'nin 5. maddesinin 5. paragrafına dayandırılan şikâyet ile ilgili olarak;

39. Başvuran, tutukluluk halinin Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. paragrafının hükmüne aykırı olarak devam ettirilmesine karşı tazminat talep etme imkânının olmadığını iddia etmektedir.

40. Hükümet, başvuranın tahliyesindeki gecikmeden sorumlu kişiler hakkında ceza davası açılabileceğini ve Anayasa'nın 125. maddesi kapsamında AYİM'ye tazminat davası açmanın mümkün olduğunu öne sürmektedir.

41. AİHM, Hükümet tarafından öne sürülen ceza yargı yolunun tazminat hakkıyla ilgili olmadığını gözlemlemektedir. Dolayısıyla bu yol yeterli kabul edilemez. İdari dava ile ilgili olarak, başvuran AYİM önünde dava açmış fakat başarılı olamamıştır (yukarıda belirtilen 15. paragraf). Bu nedenle, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. paragrafına aykırı olarak tutulan başvuran, ulusal yargı organları önünde Sözleşme'nin 5. maddesinin 5. Paragrafı uyarınca tazminat elde edememiştir.

42. Dolayısıyla AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin 5. paragrafının ihlal edildiğine hükmetmektedir.

III. SÖZLEŞME'NİN 6. MADDESİNİN İHLALİ EDİLDİĞİ İDDİASI İLE İLGİLİ OLARAK

43. Başvuran, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. paragrafına istinaden Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başsavcısının görüşünün kendisine tebliğ edilmediğinden şikâyet etmektedir.

44. Hükümet, savcının görüşünün duruşma öncesinde ilgilinin dosyasına konduğunu savunmaktadır. Şayet başvuran yazı işlerinde bulunan inceleyici, görüş hakkında bilgi sahibi olacaktır.

45. AİHM, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başsavcısı'nın görüşünün başvurana tebliğ edilmediğine ilişkin benzer bir şikâyeti daha önce de incelediğini ve o davada Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. paragrafının ihlaline hükmettiğini hatırlatmaktadır (*Miran v. Türkiye*, no 43980/04, paragraflar. 15-18, 21 Nisan 2009, *Tamay ve diğerleri v. Türkiye*, no 38287/04, paragraf. 18, 29 Eylül 2009 ve *mutatis mutandis Meral v. Türkiye* no 33446/02, paragraflar. 32-39, 27 Kasım 2007). AİHM bu davayı incelemiştir ve Hükümetin bu davada farklı bir karar vermesini sağlayacak ikna edici bir olgu veya argüman ileri sürmediği kanaatindedir.

46. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. paragrafı ihlal edilmiştir.

IV. SÖZLEŞMENİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI İLE İLGİLİ OLARAK

47. Başvuran, 10.000 Avro manevi tazminat talep etmektedir.

48. Hükümet, bu talebe itiraz etmektedir.

49. AİHM, hakkaniyet esası gereği başvurana 7.500 Avro manevi tazminat ödenmesine hükmetmektedir.

50. Başvuran, ayrıca masraf ve giderler için 5.000 Avro talep etmektedir. Başvuran, bu talebine dayanak teşkil edecek herhangi bir belge sunmamıştır.

51. Hükümet, bu talebe itiraz etmektedir.

52. AİHM'nin içtihadına göre, başvuran harcama ve masraflarının doğruluğunu, gerekliliğini ve ödenen miktarların makul olduğunu ispatlamak kaydıyla bu masrafların iadesini talep edebilir. AİHM, davanın koşullarını ve ilgilinin masraf ve giderlere ilişkin talebini destekleyecek herhangi bir belge bulunmadığını dikkate alarak başvuranın bu konudaki talebini reddetmektedir.

53. AİHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın uygun olduğu sonucuna varmaktadır.

AİHM BU GEREKÇELERE DAYANARAK OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başsavcısı'nın görüşünün başvurana tebliğ edilmediğine ilişkin olup Sözleşme'nin 5 ve 6. maddelerine dayandırılan şikâyetlerle ilgili kısmının kabul edilebilir ve geri kalanının kabul edilemez olduğuna;
2. Sözleşme'nin 5. maddesinin 1.paragrafının ihlal edildiğine;
3. Sözleşme'nin 5. maddesinin 5. paragrafının ihlal edildiğine;
4. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başsavcısı'nın görüşünün başvurana tebliğ edilmemesi nedeniyle Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. paragrafının ihlal edildiğine;

5.

a) Sözleşme'nin 44 § 2. maddesine uygun olarak; davalı devletin başvurulara kararın kesinleştiği tarihten başlamak üzere üç ay içerisinde, ödeme tarihinde geçerli olan döviz kuru üzerinden Türk lirasına çevrilmek üzere 7.500 Avro manevi tazminat ödemekle yükümlü olduğuna:

b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten başlayarak, ödemenin yapıldığı tarihe kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;

6. Başvurunun, geri kalanı için adil tazmin talebinin reddine;

karar vermiştir.

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilmiş; Sözleşme'nin 77 §§ 2. ve 3. maddesi uyarınca 3 Temmuz 2012 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Françoise Tulkens
Başkan

*Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayri resmi tercümedir.